

Indholdsfortegnelse

1:	Baggrund og formål	3
2:	Udvikling og udsendelse af spørgeskema	5
3:	Spørgeskemaets design	7
4:	Resultater	8
	4.1. Baggrundsspørgsmål	9
	4.2. Behovsspørgsmål	11
	4.3. Valg, motivation og elev/studenterdeltagelse	18
	4.3.1. Styrkelse af interessen for fransk	20
	4.4. Den fælles europæiske referenceramme for sprog, CEFR	36
	4.5. Brobygning i franskfaget i uddannelsessystemet	37
	4.6. Om franskuddannelserne	40
	4.7. Yderligere kommentarer	42
5:	Sammenfatning	45

Baggrund og formål

Denne rapport beskriver resultaterne af undersøgelsen *Kvalitetsudvikling og efteruddannelse i et brobygningsperspektiv. En behovsanalyse i faget fransk* iværksat af det Nationale Center for Fremmedsprog (NCFE) og udført som et samarbejde mellem Københavns Universitet og NCFE.

Undersøgelsen tager sit afsæt i den tidligere regerings *Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet*¹ (Regeringen, 2017), som har til formål at videreudvikle sprogundervisning på alle uddannelsesniveauer og sikre sprogundervisningen i et brobygningsperspektiv. Det kommer bl.a. til udtryk i følgende af strategiens målsætninger:

Målsætning 1: Flere elever og studerende skal vælge fremmedsprog og opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk. (s. 4).

Målsætning 2: Sproguddannelserne skal være fagligt stærke og relevante uddannelser, der tiltrækker og fastholder de dygtigste studerende. Det gælder også sprogundervisningen på læreruddannelserne. (s. 4)

Undersøgelsens overordnede formål var at tilvejebringe oplysninger om mulighederne for at styrke franskundervisningen og overgangen mellem de forskellige uddannelsestrin (grundskole, ungdomsuddannelser, videregående uddannelser) gennem efter- og videreuddannelse af undervisere.

Med det formål blev der i maj-juni 2019 gennemført en spørgeskemaundersøgelse i form af en elektronisk survey for at afdække, hvilke behov for kvalitetsudvikling og efteruddan-

1. <https://ncff.dk/fileadmin/NCFE/Dokumenter/strategi-for-styrkelse-af-fremmedsprog-i-uddannelsessystemet.pdf>

nelse underviserne selv ser som væsentlige for en videreudvikling af franskundervisningen på de forskellige uddannelsesniveauer.

I den forstand kan undersøgelsen betegnes som en behovsundersøgelse forstået som en aktivitet rettet mod indsamling af informationer, der kan danne baggrund for underviseres faglige og professionelle udvikling.

I strategien påpeges det desuden, at der mangler viden om, hvordan der undervises i sprog på de respektive uddannelsestrin, og hvordan overgangene mellem de forskellige uddannelsestrin målrettes bedst:

De seneste års reformer af folkeskolen og ungdomsuddannelserne har skabt et behov for et systematisk samarbejde mellem uddannelsesinstitutionerne om sprogfagene, som kan øge kendskabet til, hvordan der undervises i sprog på uddannelsestrin målrettes bedst (s. 15)

Undersøgelsen var ikke designet til at tilvejebringe viden om konkret undervisningspraksis, men en behovsanalyse kan i uddannelsesforskningen også lede til indsigt i undervisernes holdninger, forestillinger og idéer. I så henseende bidrager besvarelserne med informationer om ikke bare undervisernes erfaringer med overgangsproblematikker men også deres holdninger til undervisningspraksis og rammebetingelser dvs. forhold, der udforskes inden for feltet lærerkognition. Undersøgelsens kvalitative data vil være af stor interesse for et sådant mere fortolkende arbejde.

I det følgende præsenteres først undersøgelsens organisering og metode. Dernæst gennemgås resultaterne af spørgeskemaet, inden undersøgelsens resultater sammenfattes.

Udvikling og udsendelse af spørgeskema

Ved projektets start blev der etableret en projektgruppe² sammensat af repræsentanter fra folkeskolen, gymnasieskolen, læreruddannelsen og universiteterne. For at kvalitetssikre resultaterne blev der desuden nedsat en følgegruppe³, hvor også sproglærerforeninger og eksterne interessenter var repræsenteret.

Projektgruppen deltog i de indledende møder om udviklingen af spørgeskemaet og rådgav om udsendelse af dette. Udviklingen af spørgeskemaet tog udgangspunkt i designet fra en lignende undersøgelse af behov for kvalitetsudvikling i tyskundervisningen, som var blevet udført af Petra Daryai-Hansen i regi af NCFE i foråret 2019. Hensigten var at stille stort set identiske spørgsmål for at kunne sammenligne resultaterne på tværs af sprogfagene. Det færdige spørgeskema endte dog med at blive noget anderledes end forlægget fra tyskundersøgelsen, da der var spørgsmål specifikt relateret til franskfagets status i uddannelsessystemet, som projektgruppen ønskede at få belyst.

En første version af skemaet blev sendt ud til følgegruppen mhp. feedback og kommentarer, hvad der resulterede i forskellige justeringer af formuleringer og svarkategorier. Efterfølgende blev skemaet sat op digitalt i Survey Exact af Analytics Group (AU IT) og testet af medlemmer af følgegruppen.

Børne- og Undervisningsministeriets (BUVM) opgørelsesmetode over undervisningen på skoler og gymnasier giver ikke mulighed for præcist at fastsætte det samlede antal franskundervisere på de forskellige uddannelsesniveauer eller lave et målrettet udtræk

2. Projektgruppen bestod af Gro Caspersen (Nymarkskolen, Svendborgs Ungeskole), Danièle E. Eychenne, (CFU, Københavns Professionshøjskole), Nina Hauge-Jensen (VIA UC), Steen Bille Jørgensen (Aarhus Universitet), Kader Maikal (Aarhus Gymnasium).

3. Leon Aktor (Sproglærerforeningen), Hanne Leth Andersen (RUC), Tina Brandt (Undervisningsministeriet), Herminia Daeden (Institut Français), Petra Daryai-Hansen (Københavns Universitet), Annette Søndergaard Gregersen (Københavns Professionshøjskole) Liselotte Kruse Hansen (Aarhus Universitet), Hanne Wachter Kjærgaard (NCFE Vest), Steen Lembecke (VIA UC), Christine Léturgie (Nørre G / Fransk lærerforeningen), Jan Juhl Lindschouw (Københavns Universitet), Stephanie Kim Löbl (KP/KU).

mhp. udsendelse af spørgeskemaet. Det giver to overordnede udfordringer for en undersøgelse som denne. For det første er det i mangel af overblik over populationen af franskundervisere ikke muligt at vurdere en retvisende svarprocent, hvad der stiller spørgsmål ved generaliserbarheden af de indkomne svar. For det andet er det en ulempe kun at kunne henvende sig til underviserne gennem de respektive skoleledelser, da vi erfarede, at henvendelsen til skolerne i mange tilfælde ikke blev sendt videre fra ledelsesniveauet.

En mail med link til det elektroniske spørgeskema (se Bilag 2) blev udsendt den 27. maj 2019 til alle landets skoleledere på grundskoler og ungdomsuddannelserne (udtræk BUVM). For at skabe opmærksomhed om undersøgelsen blev der vist nyheder med links til undersøgelsen på NCFF's hjemmeside, ECML Kontaktpunkt Danmarks hjemmeside, Folkeskolen.dk, Fransklisten og sociale medier (fx Facebook).

Undersøgelsen blev lukket den 17. juni 2019. Herefter blev de kvantitative data gennemgået, og de kvalitative data blev analyseret tematisk. Først identificerede vi og en videnskabelig medarbejder individuelt en række temaer, der emergerede fra de mange frie kommentarer, hvorefter vi i fællesskab udgrænsede syv overordnede kategorier, som vi fordelte temaerne i (se Bilag 1).

De foreløbige resultater blev fremlagt for projekt- og følgegruppen i november 2019, og det er disse resultater, der vil blive præsenteret i det følgende. Fremstillingen følger i det store og hele spørgeskemaets opsætning, mens de frie kommentarer inddrages, hvor de kan kaste lys over de behandlede temaer.

Spørgeskemaets design

Det endelige spørgeskema var opdelt i syv sektioner med hver mellem 3 og 6 spørgsmål samt mulighed for uddybende kommentarer.

1. Baggrundsspørgsmål.
2. Behovsspørgsmål.
3. Valg, motivation og elev-/ studenterdeltagelse.
4. Den fælles europæiske referenceramme for sprog, CEFR.
5. Brobygning i franskfaget i uddannelsessystemet.
6. Om franskuddannelserne.
7. Yderligere kommentarer.

Spørgeskemaet indeholdt en blanding af lukkede spørgsmål med på forhånd definerede svarkategorier og halvåbne spørgsmål, der kombinerer nogle prædefinerede svarmuligheder med muligheden for at indtaste kommentarer i et åbent felt typisk kaldet "Andet" eller "Forklar gerne" e.l.

Kommentarerne til de halvåbne spørgsmål fylder over 50 tætskrevne A4-sider og vidner om en engageret undervisergruppe, der har meget på hjerte og med stor parathed deler erfaringer og holdninger. Kommentarerne udgør et righoldigt materiale at arbejde videre med, eksempelvis i form af en elementær diskurs/indholdsanalyse, der kan sætte de genkommende temaer ind i en større sprog- og uddannelsespolitisk kontekst.

Resultater

Som nævnt ovenfor er det ikke umiddelbart muligt at angive, hvor mange procent af den samlede population, der har deltaget i undersøgelsen, da der ikke foreligger en præcis opgørelse over, hvor mange undervisere, der reelt findes på de enkelte niveauer.

BUVM udarbejder årligt opgørelser over kompetencedækning i folkeskolen, og frem til 2017 var der i rapporterne opgørelser over, hvor mange undervisere med undervisningskompetence, der var ansat inden for folkeskolens forskellige fag, og hvor mange af disse undervisere, der underviste i faget⁴, men sådanne opgørelse figurerer ikke i de nyere oversigter over kompetencedækningen.

Af BUVMs notat om *Kompetencedækning i folkeskolen 2016/2017* fremgår det, at der dette skoleår var 547 lærere i alt i fransk, og at 334 af dem havde undervisningskompetence i faget, hvilket ifølge notatets definitioner betyder, at underviseren har haft det pågældende fag som linjefag på læreruddannelsen. Andre 125 havde "tilsvarende kompetencer" i fransk, hvilket betyder at de "f.eks. har en efteruddannelse, videreuddannelse, kompetencegivende uddannelse eller et længerevarende kursusforløb", der efter et fagligt skøn af skolelederen vurderes at give kompetencer svarende til undervisningskompetence. Endelig var der 85 af underviserne, som havde "andre kompetencer", hvilket vil sige, at de hverken har undervisningskompetence eller tilsvarende kompetencer. Det svarer til godt 15% af underviserne.

De 547 franskundervisere inkluderer imidlertid ikke privatskolerne, så et estimat af det omtrentlige antal undervisere vil være, at der på landsplan er mellem 600 og 700 lærere, som underviser i fransk på grundskoleniveau.

Hvad angår gymnasieskolen råder vi heller ikke over det præcise antal undervisere. NCFF Øst har formidlet data fra en opgørelse baseret på medlemsoplysninger fra Gymnasieskolernes Lærerforening (GL), som angiver tallet af fransklærere til 541 i skoleåret 2019/2020.

4. Børne- og Undervisningsministeriets notat Kompetencedækning i folkeskolen 2016/2017.

Da gymnasielærerne har en forholdsvis høj organiseringsgrad, kan det formodes, at tallet, som også inkluderer HF og en række andre gymnasiale undervisningsinstitutioner dækker 85-90% af underviserne. Nogle af disse kan dog være pensionerede, og det gælder, at tallet angiver undervisningskompetencer, ikke aktive undervisere.

Vi lægger disse oplysninger⁵ til grund, når vi forsøger at beregne en tilnærmelsesvis deltagelsesprocent for den samlede population.

4.1. Baggrundsspørgsmål

344 respondenter har gennemført spørgeskemaet, og 27 har givet nogle svar. I det følgende angives antallet af respondenter, der har erfaringer fra de forskellige uddannelsesniveauer og skoleformer, deres ansættelsesform, uddannelsesbaggrund og alder.

Da mange undervisere har ansættelse og erfaring fra flere forskellige niveauer, blev det efter ønske fra projektgruppen muligt at sætte flere krydser, hvorfor det samlede antal svar nedenfor er højere end antallet af respondenter.⁶

- Grundskoleniveau (GS) 229⁷
- Ungdomsuddannelse (UU) 163
- Videregående uddannelse (VU) 35⁸
- Andet: 13⁹

På grundskoleniveau kommer de fleste besvarelser fra lærere i folkeskolen, mens der er færrest med erfaringer fra efterskoler. På dette niveau har 15% erfaringer fra privatskoler og 13% fra ungdomsskole.

Inden for ungdomsuddannelserne tegner det almene gymnasium sig for 83% af besvarelserne, mens HHX står for det resterende bortset fra 4% fra HF.

Antallet af respondenter fra de videregående uddannelser kan umiddelbart forekomme højt i betragtning af, at der nu kun undervises i fransk på to professionshøjskoler og to universiteter og alle steder med meget begrænset stab af fastansatte, men tallet inkluderer også deltidsansatte undervisere.

5. Tak til Søren Nørrelund Madsen fra NCFE Øst for hjælp til at frembringe disse oplysninger

6. Det er muligt at isolere dem manuelt for at opnå en større grad af validitet ved eventuel udarbejdelse af krydstabeller, hvad vi ikke har benyttet os af i denne rapport.

7. Hvis vi antager, at der er 600 aktive franskere på grundskoleniveau, har vi en svarprocent på 38,1. Ved 700 er svarprocenten 32,7

8. Ved en samlet underviserbestand på 650 for de gymnasiale uddannelser + HF er svarprocenten 25%.

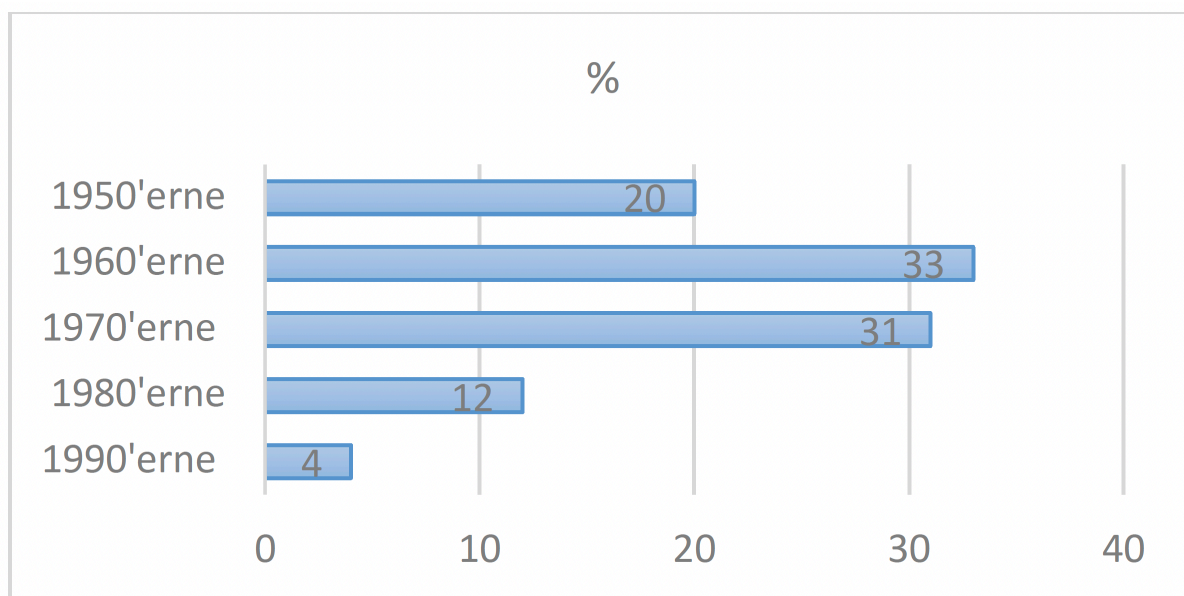
9. Kategorien andet dækker over VUC, GSK, FOF, IB, HTX

De fleste respondenter (89%) har fast ansættelse som franskunderviser, mens 7% arbejder som vikar, og 4% har andre typer af ansættelser som fx ph.d.-studerende eller ledelsesposter med lejlighedsvis undervisning.

Langt de fleste af respondenterne (80%) har en dansk lærer- eller universitetsuddannelse, mens 12% svarer, at de ikke har nogen formaliseret uddannelse i fransk. Procentdelen af undervisere med "andre kompetencer" ligger dermed tæt på tallet fra BUVMs notat om kompetencedækning, som der blev refereret til i det foregående afsnit.

Disse "andre kompetencer" kan være enten en dansk lærer-/universitetsuddannelse i et andet fag end fransk eller "andre erfaringer med det franske sprog" som fx at have haft længerevarende ophold (arbejde og bopæl) i Frankrig, være modersmålstalende, fransk gift eller opvokset i Frankrig. Det er således ikke alle elever og studerende i danske uddannelsesinstitutioner, der modtager franskundervisning af en lærer med en formaliseret faglig og pædagogisk uddannelse inden for faget.

En femtedel af underviserne er over 60 år, mens 16% af dem er under 40. En tredjedel af underviserne er i halvtredserne.

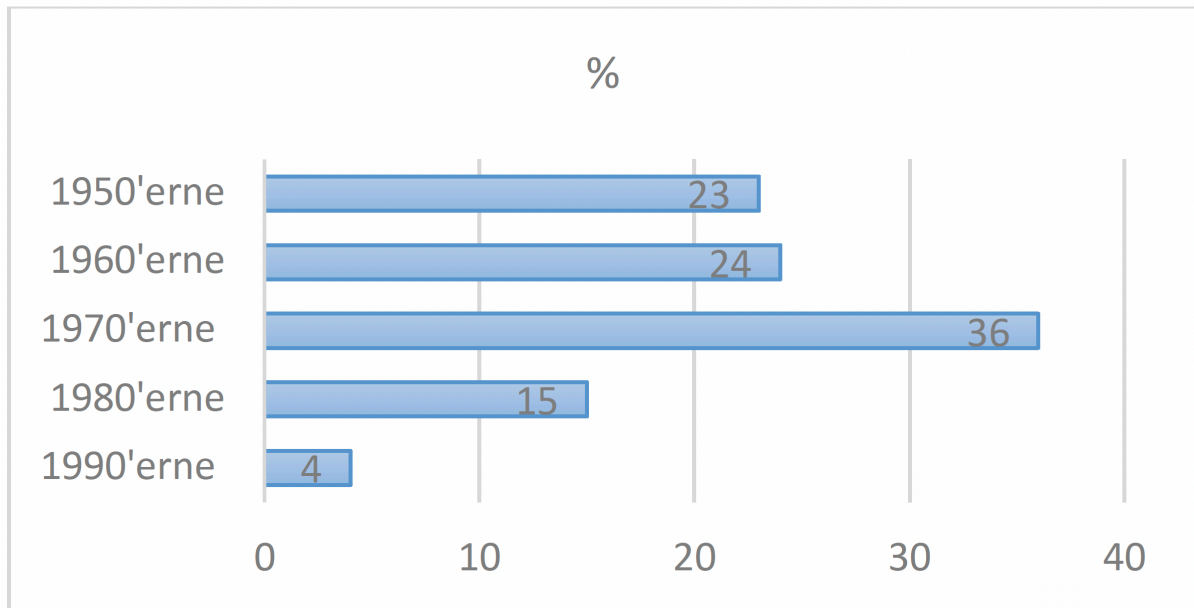
Tabel 1. Årti underviseren er født i. Samlet respondentgruppe. N = 371

Aldersfordelingen afspejles ikke helt i undervisningserfaringen, da den største gruppe er den, der har mellem 0 og 10 års erfaring med franskundervisning:

- 0-10 års erfaring: 39%
- 10-20 års: 33%

- Mere end 20: 28%

Ser vi isoleret på besvarelserne fra ungdomsuddannelserne, er det store billede ikke markant anderledes. En lille fjerdedel af respondenterne er over 60, og tæt på halvdelen er 50 eller derover.

Tabel 2. Årti underviseren er født i. Ungdomsuddannelserne. N= 156.

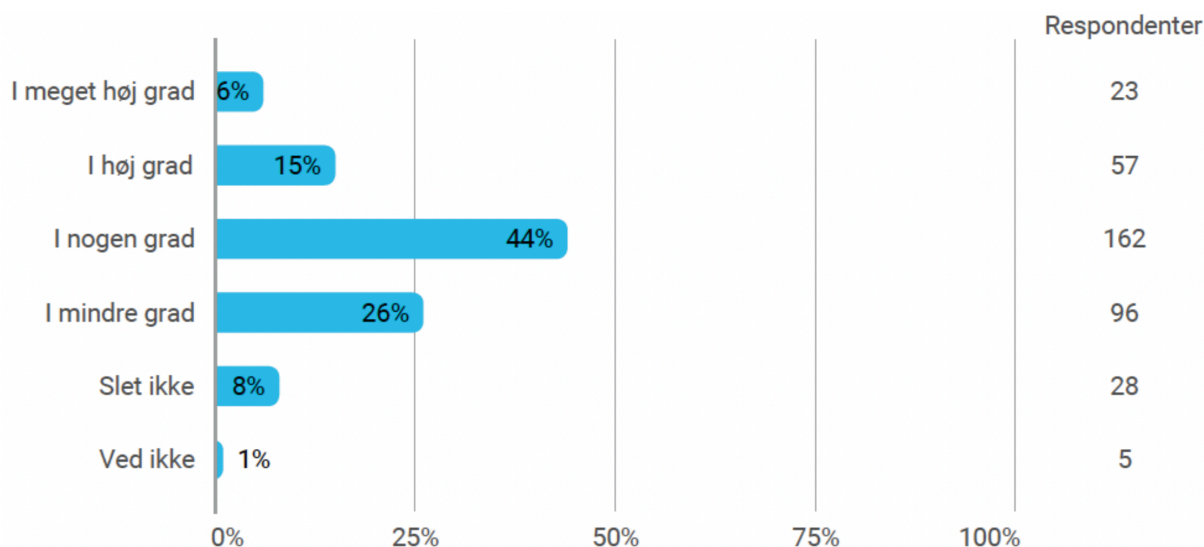
I forhold til undervisningserfaring ser vi samme billede som for den samlede respondentgruppe. Over en tredjedel (37%) har mellem 0 og 10 års erfaring, mens 31% af respondenterne har 10-20 års undervisererfaring og 32% over 20.

4.2. Behovsspørgsmål

Spørgeskemaets anden sektion indeholdt behovsspørgsmålene, hvoraf det første vedrørte respondenternes oplevede behov for opkvalificering.

I den samlede respondentgruppe udtrykte 21%, at de i ”høj” eller ”meget høj” grad oplevede et behov for opkvalificering, mens 44% vurderede, at det gjaldt ”i nogen grad”. Hvis denne andel lægges til den foregående, ender andelen af respondenter med oplevede behov på 65%.

Et oplevet behov er ikke nødvendigvis udtryk for manglende kvalifikationer. Det kan også være et udtryk for, at mange undervisere efteruddanner sig livet igennem.

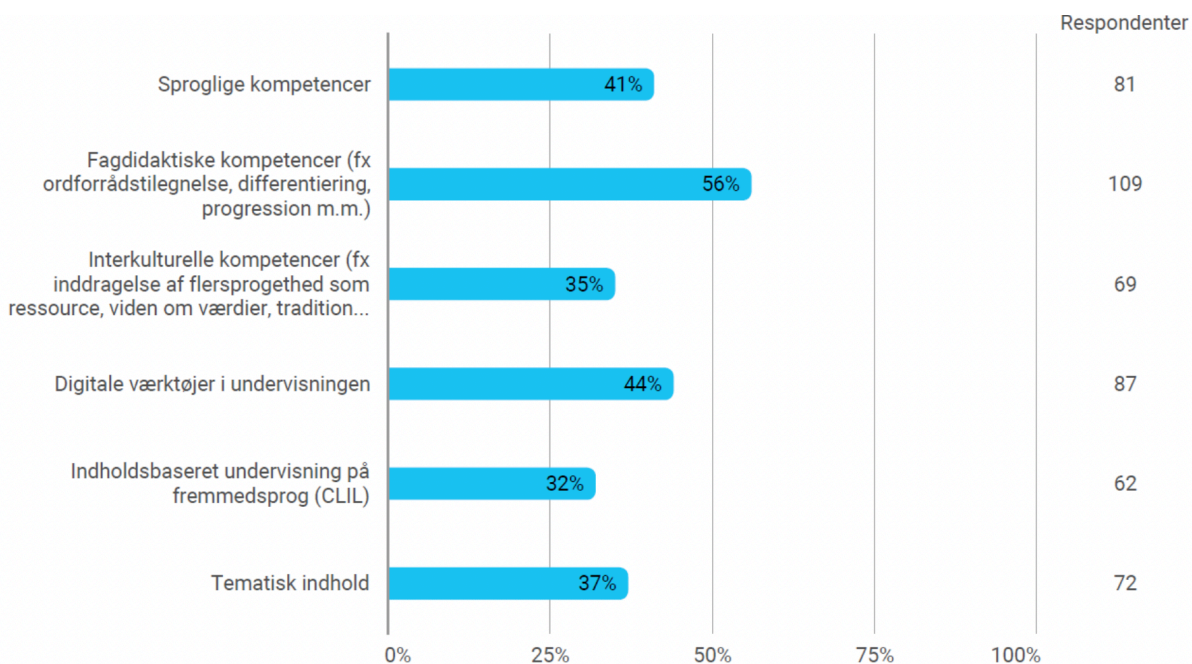
Tabel 3. Oplever du et behov for opkvalificering som franskunderviser? N = 371

Hvis man bryder svarene ned på uddannelsesniveau, er der minimal forskel mellem undervisere i grundskolen og undervisere i gymnasiet. Andelen af undervisere i grundskolen, der ”i nogen grad”/”i høj grad”/”i meget høj grad” oplever behov for opkvalificering er på 71%, mens den for ungdomsuddannelserne er på 68%.

På de videregående uddannelser har 51% af respondenterne svaret, at de har behov for opkvalificering ”i nogen grad”/”i høj grad”/”i meget høj grad”.

Efterfølgende blev der spurgt til, hvilke områder underviserne gerne ville opkvalificeres indenfor, og her var der mulighed for at sætte flere krydser.

Svaret "fagdidaktiske kompetencer", som i spørgsmålet var defineret som "fx ordforrådstil-egnelse, differentiering, progression mm.", skiller sig ud som det hyppigst nævnte med 54% for den samlede respondentgruppe, og på dette punkt er der ikke afgørende forskelle mellem underviserne i grundskolen (56%) og på ungdomsuddannelserne (53%).

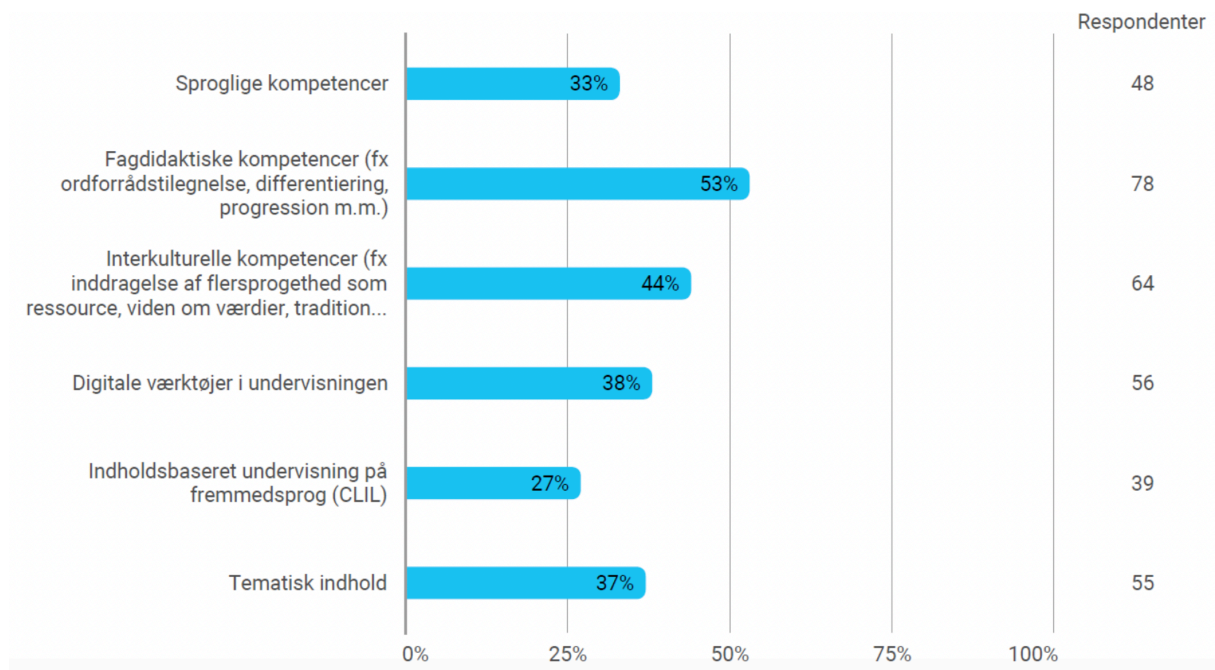

Tabel 4. Hvilke af følgende områder ville du gerne opkvalificeres indenfor? (Sæt gerne flere X).

Behov for opkvalificering. $N = 338$

Der er derimod forskel på den rækkefølge, de øvrige områder vægtes på.

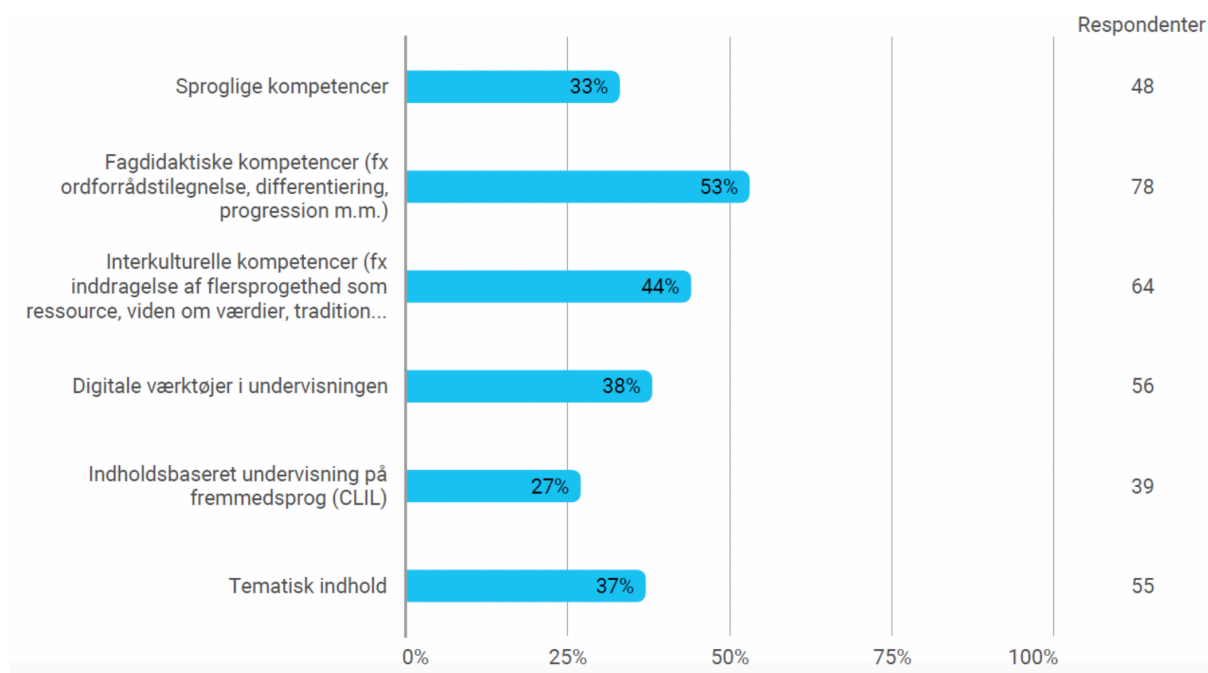
I grundskolen er det digitale værktøjer, der kommer ind på en andenplads (44%), herefter sproglige kompetencer (41%), mens tematisk indhold med 37% indtager fjerdepladsen. De interkulturelle kompetencer kommer med 35% ind som nummer 5, mens indholdsbaseret undervisning på fremmedsprog (CLIL-Content and Language Integrated Learning) kommer ind til sidst med 32%.

Tabel 5. Hvilke af følgende områder ville du gerne opkvalificeres indenfor? (Sæt gerne flere X).

Behov for opkvalificering. Grundskolen. N = 196

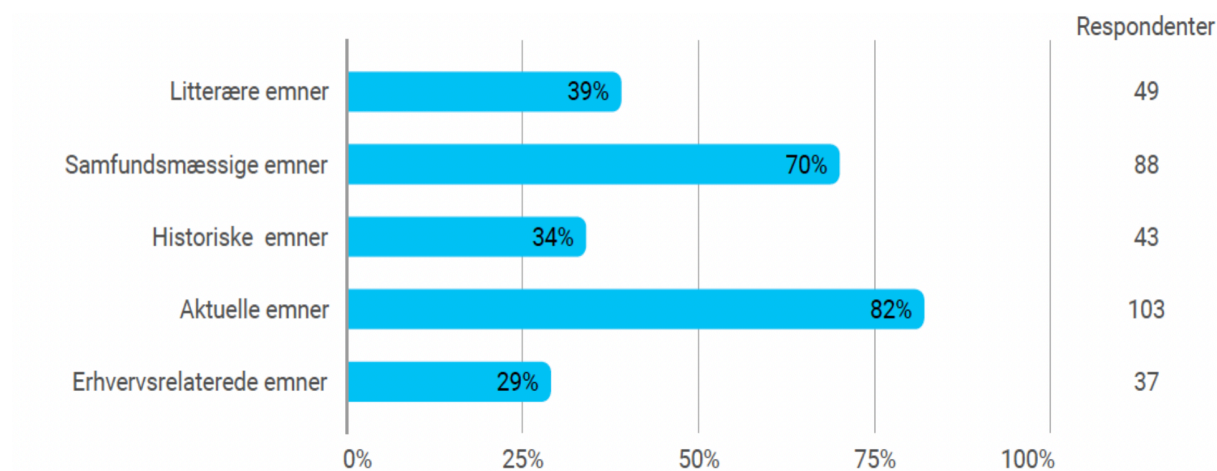
Dette adskiller sig fra ungdomsuddannelserne, hvor det er de interkulturelle kompetencer, der næst efter de fagdidaktiske kompetencer oftest udpeges som et område, der er behov for opkvalificering indenfor (44%). Herefter kommer de digitale værktøjer (38%), tematisk indhold (37%) og så først på femtepladsen de sproglige kompetencer (33%), mens CLIL også her er det mindst ønskede område for opkvalificering med 27%.

Tabel 6. Hvilke af følgende områder ville du gerne opkvalificeres indenfor? (Sæt gerne flere X).

Behov for opkvalificering. Ungdomsuddannelserne. N = 147

Hvad vedligeholdelse af den faglige viden angår, spurgte vi den gruppe undervisere fra grundskole, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser, der ønskede opkvalificering inden for tematisk indhold, hvilke tematiske emner, det drejede sig om:

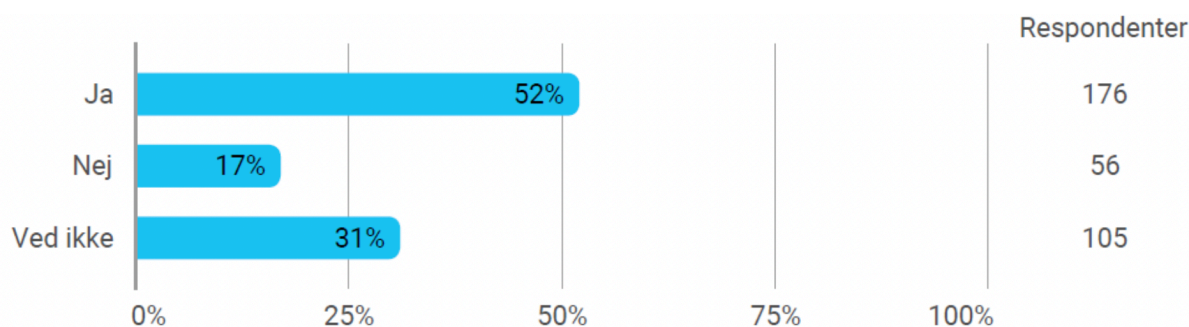
Tabel 7. Indenfor hvilke af følgende tematiske emner vil du gerne opkvalificeres? N = 126

Samlet set er det først og fremmest ”Aktuelle emner” med 82%, der er angivet og dernæst ”samfundsmæssige emner” (70%). Litterære emner kommer ind på tredjepladsen og herefter de historiske og til sidst de erhvervsrelaterede emner.

Hvis man ser isoleret på niveauerne, finder man stort set samme tendenser med aktuelle og samfundsmæssige emner liggende højere end litterære og historiske. Det eneste, der skiller sig ud er, at de erhvervsrelaterede emner ender foran de historiske emner på ungdomsuddannelserne.

På de videregående uddannelser står som højeste prioritet digitale kompetencer og fagdidaktiske kompetencer. Det efterfølges af sproglige kompetencer, interkulturelle kompetencer og som delt mindsteprioritet CLIL og tematisk indhold.

Det sidste spørgsmål i denne sektion af spørgeskemaet handlede om muligheden for opkvalificering som franskunderviser. Lidt over halvdelen af respondenterne svarede, at de havde denne mulighed, mens lidt under en femtedel svarede nej til spørgsmålet. 31% ved ikke, om de har denne mulighed eller ikke.

Tabel 8. Har du mulighed for opkvalificering som franskunderviser? N = 337

I det efterfølgende fritekstfelt uddybede respondenterne, at tid, skolernes økonomi og ledelsesmæssige prioriteringer på den enkelte institution var blandt de væsentligste årsager til de manglende muligheder. Også en mangel på relevante kurser blev nævnt flere gange:

Der er ikke penge på min skole til opkvalificering, det bliver i hvert fald ikke prioriteret. Så skal man selv betale og gøre det i sin fritid! (Underviser, GS)

Skolerne sparer på alle kurser, hvilket betyder, at man ikke kan vedligeholde og udvikle sine

kundskaber, mm man vil betale selv. (Underviser, GS)

Jeg betaler selv undervisning på Studieskolen for at vedligeholde mit franskniveau og høre om fransk litteratur og kultur. (Underviser, GS).

Jeg gik i mange år på Institut français af egen interesse. Især året før mine elever skulle til afgangsprøve. Det var en god indsprøjtning, især på den kommunikative side, da lærere jo sjældent taler med nogen på eget eller højere niveau. Lærere i dag føler sig meget pressede på tid pga mange test, større afgangsprøver i mange fag og mange opgaver udover de rent faglige. (...)
(Underviser, GS)

Der er sjældent relevante kurser og kursusmidlerne er få. (Underviser, UU)

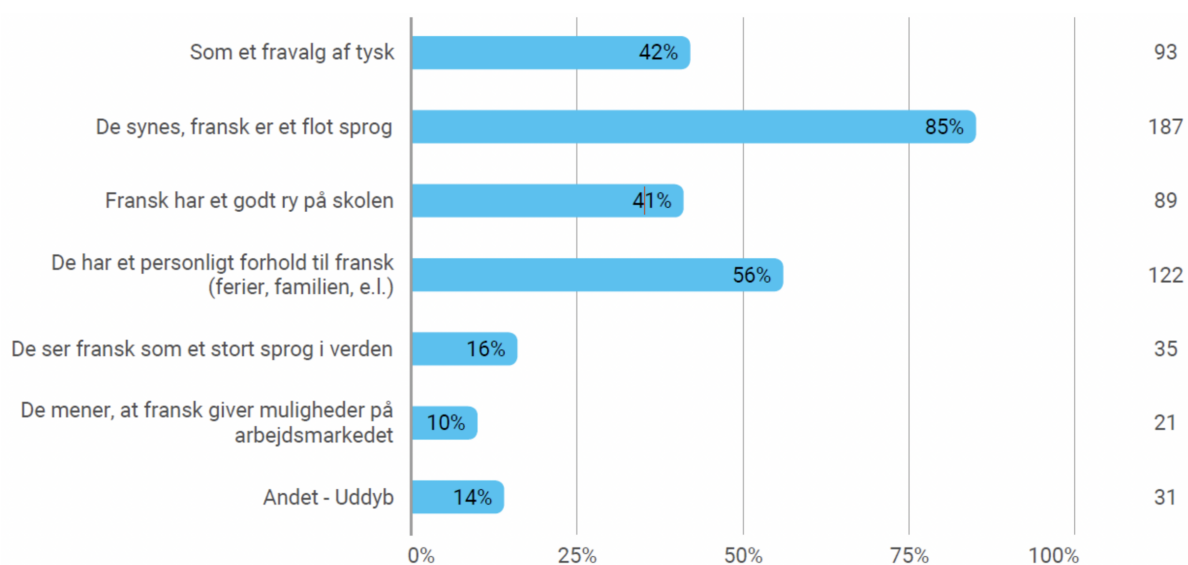
I andre tilfælde, hvor der foreligger en mulighed for opkvalificering, kan stramme tidsmæssige rammer gøre det svært for underviserne at benytte sig af tilbuddet:

Hvor skulle jeg finde tiden til det? Muligheden for efteruddannelse foreligger eller jeg kunne gøre noget af mig selv, men det ville være umuligt inden for den givne tidsramme til mit arbejde.
(Underviser, UU)

4.3. Valg, motivation og elev/studenterdeltagelse

En af den nationale sprogstrategis målsætninger er at få flere elever og studerende til at vælge fremmedsprog og opnå solide sprogkompetencer ud over engelsk. Det er derfor relevant at prøve at forstå, hvad der motiverer elever og studerende til at vælge fransk.

Det mest oplagte er naturligvis at spørge elever og studerende selv, og sådanne undersøgelser vil være en nærliggende opfølgning på undersøgelsen. Det forekom os imidlertid også relevant at spørge til underviserens erfaring med elevvalg. 85% af underviserne i grundskolen svarer, at de tror, eleverne vælger fransk, fordi de synes, at det er et flot sprog.

Tabel 9. Valg af fransk i grundskolen. (Der kunne sættes flere x'er). N = 221

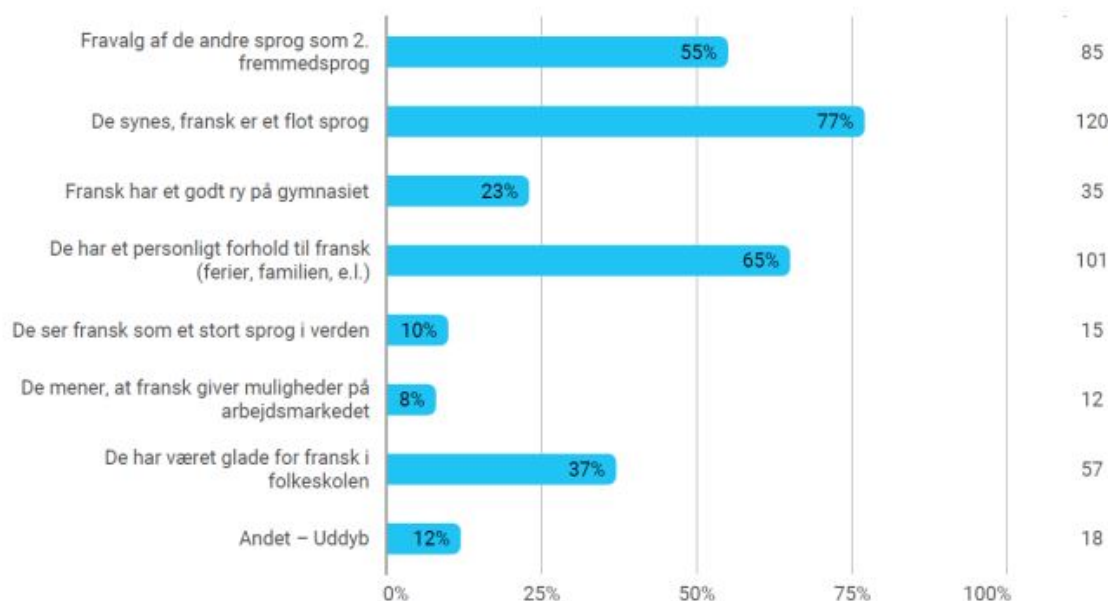
Herefter nævnes det personlige forhold til fransk enten i form af familiemæssige relationer eller ferieophold i landet, og endelig er der også mange, der mener, at elevernes valg er et fravalg af tysk som 2. fremmedsprog.

Det gælder dog for alle niveauer, at det er svært at udlede en generel tendens for svarene på spørgsmålet om de mulige årsager til valg af fransk. Som en af respondenterne skriver, er det "[b]landede årsager fra person til person".

Også hos underviserne på ungdomsuddannelserne er det opfattelsen, at eleverne først og fremmest vælger fransk, fordi de mener, at det er et flot sprog (77%), dernæst fordi de har et personligt forhold til sproget gennem familiemæssige relationer eller ferier i (primært) Frankrig og som en tredje årsag et fravalg af andre fremmedsprog.

Over en tredjedel svarer, at gode erfaringer med fransk i folkeskolen også kan ses som en af de faktorer, der får eleverne til at fortsætte med fransk på en gymnasial uddannelse.

Underviserne vurderer, at muligheder på arbejdsmarkedet er det mindst afgørende for valg af fransk som fag. Men også på dette niveau er det vanskeligt at tale om en generel tendens. En underviser fra en ungdomsuddannelse mener, at eleverne "(...) fortsætter med det sprog, de allerede har – ikke nogen særlig årsag".

Tabel 10. Valg af fransk på ungdomsuddannelserne. (Der kunne sættes flere x'er) N = 156

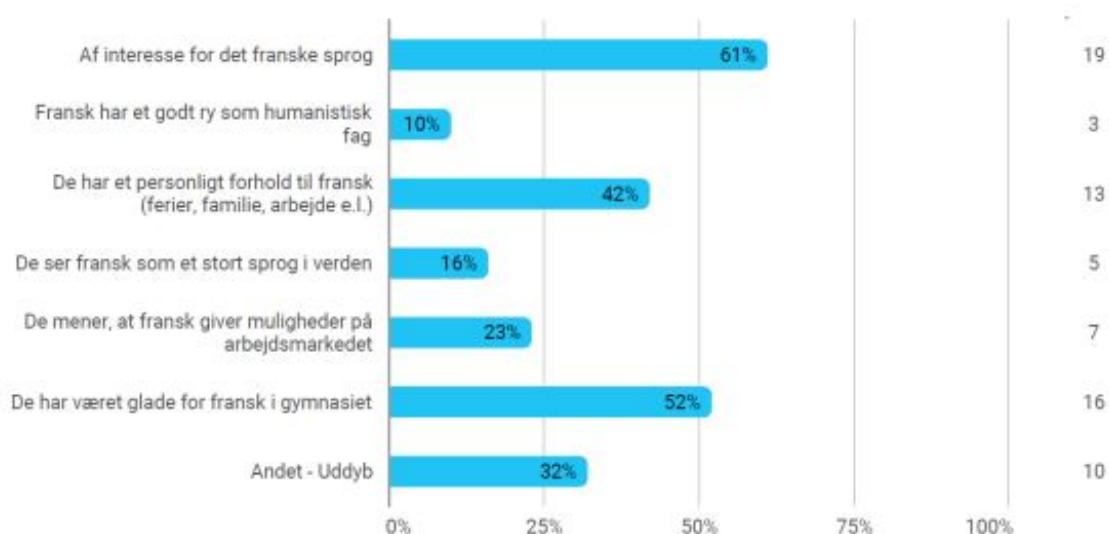
Mange frie kommentarer udpeger forældrenes holdning som en udslagsgivende faktor for elevvalg på både grundskole- og gymnasieniveau, og flere respondenter foreslår, at der udarbejdes relevant oplysningsmateriale målrettet forældregruppen:

Et stort problem er også at de fleste forældre ikke ved noget om fransk og har en forestilling om at det er vigtigere for deres børn at vælge tysk, da de forestiller sig at det vil sikre deres barn bedre ift arbejdsmarkedet i voksenlivet. Gerne mere opdateret og letforståeligt materiale til forældre (...). (Underviser, GS)

I forhold til at styrke faget fra 5. klasse, så tror jeg,

at man skal tilbyde fransk lektiehjælp, da det kan være en hindring for om forældrene tilskynder deres børn til at vælge fransk. Jeg har hørt mange forældre fortælle, at de ikke vil anbefale deres børn at tage fransk, da de ikke selv kan sproget og derfor ikke kan hjælpe dem. Ligeledes tror jeg også, at der kan være forældre, der er uvidende om, hvad fransk kan bruges til. (Underviser, GS)

Underviserne på de videregående uddannelser oplever, at det er interessen for sproget eller en positiv erfaring fra gymnasiet, der er afgørende for valget af fransk som studie, mens de ikke anser karriereperspektivet for at spille ind i lige så stort omfang.

Tabel 11. Valg af fransk på de videregående uddannelser. N = 33

Få vurderer, at valget af fransk på universiteterne skydes, at faget har et godt ry.

4.3.1. Styrkelse af interessen for fransk

Til spørgsmålet om, hvordan interessen for fransk kunne styrkes, er der overordnet to spor: det ene peger på indhold og undervisningsformer, det andet på strukturelle forhold.

Forslagene til styrkelse af interessen for fransk varierer efter, hvilket niveau underviseren underviser på, men gennemgående ord er på indholdssiden forslag til mere "opdateret", "aktuelt", "moderne", "tidssvarende" eller "relevant" materiale og et øget fokus på anvendelsesorientering:

Ved at arbejde med aktuelle emner. Ved at sætte kultur og historie ind i en nutidig & vedkommende sammenhæng. (Underviser, GS)

Der skal investeres i bedre materialer så undervisningen bliver opdateret og relevant og varieret. (Underviser, GS)

Interessen kan styrkes med flere nemt tilgængelige opgaver, hvor eleverne får mulighed for at bruge sproget aktivt og kan se relevansen ift. deres eget liv. Det skal omhandle nært relaterbare emner. (Underviser, UU)

Eleverne skal opleve, at de kan bruge sproget, og det gør de også. Fokus på anvendelsesorientering er også slået kraftigere igennem i undervisningen igennem de senere år. (Underviser, UU)

Mht. den sproglige dimension fremhæves vigtigheden af at give eleverne mulighed for at kunne bruge sproget så hurtigt som muligt, og her bringes ideen om kommunikation hyppigt i spil:

Ved at give eleverne muligheder for at interagere mere med sproget og ved at lærerne tilegner sig en nutidig og moderne tilgang til sproget, f.eks. gennem differentiering, udveksling og studieture. (Underviser, GS)

Langt hovedparten af den kommunikation eleverne fremover skal bruge er mundtlig, og det ville gøre, at vi kunne lægge mere vægt på de mundtlige kompetencer og gøre eleverne endnu mere motiverede for at tilegne sig sproget af KOMMUNIKATIONS hensyn, de ville indse, at

Google translate ikke er den store hjælp, når man skal tilegne sig et fremmedsprog. (Underviser, UU)

Mere fokus på internationale kommunikationskompetencer. Fokus på kommunikation og mundtlighed frem for grammatik og litterære tekster. (Underviser, UU)

Fra en underviser på en videregående uddannelse lyder et forslag om, at man skal give de studerende:

(...) bedre og hurtigere sprogindlæring = flere succesoplevelser med praktisk sprog (læse, forstå, tale, skrive) og dermed bedre adgang til samfundsfag, litteratur, film etc. Mindre grammatik/lingvistik. (Underviser, VU)

Ovennævnte elementer – anvendelsesorientering og kommunikation er også hyppigt forekommende i de frie kommentarer om motivation (4.3.2).

Det andet spor i besvarelserne vedrører strukturelle ændringer. Her kan det bemærkes, at hvor spørgeskemaet primært spurgte til de mulige positive årsager til valget af fransk gennem uddannelsessystemet, brugte respondenterne i stort omfang de frie kommentarer til at redegøre for forhold, som efter deres vurdering modarbejder valg af fransk på de forskellige uddannelsesniveauer.

Et stort antal respondenter er af den opfattelse, at den dalende interesse for fransk kan imødegås med strukturelle ændringer:

Det er strukturelt. Der er for få elever, der KAN vælge fransk. (Underviser, GS).

Ved at gøre udbuddet af fransk som 2.fremmedsprog i folkeskolen obligatorisk på alle folkeskoler. (Underviser, UU).

Ved at eleverne får kendskab til hvorfor fransk er vigtigt at lære, ved at gøre fransk muligt i alle

kommuners folkeskoler på lige fod med tysk, ved at vise dem, hvad de kan bruge fransk til og ved at gøre undervisningen moderne og aktuel.
(Underviser, UU).

Der peges på manglende vilje til at oprette mindre hold, når der ikke er forpligtelse til det, samt på en oplevet mangel på kvalificerede lærere:

Kommuner/skoler fravælger fransk - det er svært/dyrt at oprette og vedligeholde fransk som fag (små hold, svært at finde fransklærere). Så faget bliver ikke 'solgt' til eleverne/forældre, heller ikke som valgfag. (Underviser, GS)

Hvis folkeskolen skulle udbyde fransk på overbygningen, ville folkeskolerne skrive på franskkyndig arbejdskraft. (Underviser GS)

Vi får mange elever på STX, der beretter om perioder uden fransk i op til 6 måneder, vikardækning og underviserer, der mangler pædagogiske værktøjer til fransk, fordi de er blevet ansat alene på grund af deres franskkundskaber.
(Underviser, UU)

Med folkeskolereformen af 2013 blev andet fremmedsprog fremrykket til 5. klasse, hvad der også får en del overvejelser med på vejen. Hvad det har betydet for interessen for faget, er der divergerende holdninger til:

Det er positivt at faget nu starter i 5. klasse, idet man med en legende tilgang kan få eleverne til at bruge sproget meget hver gang. De er ikke generte. Det bliver de senere. (Underviser, GS)

Det er dejligt, at vi nu har fransk fra 5. klasse, men en lektion på sammenbragte klasser på det niveau batter ikke meget. (Underviser, GS)

Hvor nogle respondenter finder, at fremrykningen har gjort noget godt for faget, udtrykker andre skepsis ikke mindst ift. det lave antal lektioner på de enkelte klassetrin, som påvirker muligheden for progression i faget. Ganske mange er enige i, at en enkelt ugentlig lektion er i underkanten, da – som en respondent skriver – ”det er vanskeligt at fastholde elevernes begejstring i 5 klasse, når man kun er ugens gæst”:

Eleverne der så vælger fransk opnår intet bedre resultat, end da de startede i 7. klasse, nærmest tværtimod. Vi fik aldrig tildelt flere fransktimer, reformen flyttede blot timer fra 8, og 9, årgang ned i 5./6. årgang. I 5. klasse bruges der unødigt lang tid på at forklare noget, der let ville være blevet forstået i 7. klasse. Alt i alt et rigtig dårligt bytte. Vi venter stadig på en evaluering fra undervisningsministeriet vedr. udbytte (eller manglende) af nedflytningen af lektionerne fra 8./9. til 5./6. klasse. (Underviser, GS)

Lige nu er min oplevelse også, at det nye tiltag med fransk fra 5.klasse svækker elevernes tilgang og interesse for faget. Der går for lang tid, før eleverne kan udtrykke sig på fransk, og de lange og mange pauser gør, at eleverne ikke oparbejder samme sproglige forståelse og automatisering af helt basale færdigheder. Det vil i min optik svække sprogfagene endnu mere på sigt. (Underviser, GS)

Hvor nogle undervisere udtrykker frustration over, at eleverne i 5. klasse ikke har tilstrækkeligt med grammatisk indsigt med sig fra danskfaget til at kunne forstå forklaringer om fransk grammatik, lægger andre altså vægt på det positive i, at man på dette klassetrin kan udnytte en mere legende tilgang til sproget, der nedtoner grammatikken.

Hvis man ser på det gymnasiale niveau og faktorer, der ifølge respondenterne modarbejder valg af fransk, nævnes i lighed med svarene fra grundskoleniveauet strukturelle udfordringer i uddannelsessystemet. Her fremhæves særligt fødekædeproblematikken og i den forbindelse udfordringer med holdoprettelse.

Fødekædeproblematikken tager sig forskelligt ud, alt efter situationen på de omkringliggende folkeskoler. Undersøgelsen giver et billede af, at mange folkeskoler ikke udbyder fransk:

Udfordringen med færre og færre elever, som vælger fransk, starter i grundskolen. I den kommune, hvor mit gymnasium ligger, er der kun én grundskole hvor flertallet vælger fransk.
(Underviser UU).

I den kommune mine børns skole ligger i, er der kun tysk nu. (Underviser, GS)

Nogle gymnasier har svært ved at oprette hold, fordi rekrutteringsgrundlaget er spinkelt og skal fordeles mellem flere gymnasier. Her efterlyses mere koordinering:

For elleve år siden var der minimum fire folkeskoler i Danmarks 3.største by, der tilbød fransk som 2. fremmedsprog. Nu er der én folkeskole, der sammen med én privatskole, sender elever videre til gymnasiet. Selvom grundlaget er spinkelt, ville det være en fordel om byens fire gymnasier kunne samarbejde om at oprette fortsætterfransk ét sted. Derudover ville det være en kæmpe fordel om der var flere folkeskoler i byen, der tilbød fransk, så elevgrundlaget i "fødekæden" var større.
(Underviser, GS)

I andre tilfælde udbyder gymnasiet fransk som fortsættersprog, men ikke alle elever har haft mulighed for at følge franskundervisning på deres folkeskole:

Der er folkeskoleelever, der har interesse for fransk, men som ikke kan få fransk på den skole de går på. Det betyder at eleverne ikke har mulighed for at vælge fortsætterfransk i gymnasiet, hvilket er det ideelle. (Underviser, UU)

Den seneste gymnasiereform nævnes af mange som en yderligere forringelse for betingelserne for at udbyde franskfaget, der allerede var blevet mærkbart svækket med reformen fra 2005 (jf. også citater længere nede):

Gymnasiereformen spænder yderligere ben for franskfaget. På mit gymnasium (15 spor, København), kan vi i år for første gang ikke oprette Fransk fortsætter A (Vi havde 7 ansøgere). Interessen var, som den plejer, men det kræver nu et 5. eller for nogle af vores studieretninger et 6. A-niveaufag. Det får ambitiøse elever, der tænker strategisk på deres gennemsnit, til alligevel at fravælge det. (Underviser, UU)

Oplevelsen er desuden, at reformerne i høj grad tilgodeser naturfagene på bekostning af sprogfagene, og som svar på spørgsmålet om, hvad der kan gøres for at styrke franskfaget, svarer mange undervisere, at der behov for at tale sprogfagene op:

Man skal fra politisk side begynde at tale det op at kunne fremmedsprog. De unge har i en årrække kun hørt parolen "naturfag, naturfag, naturfag". Desuden burde alle elever, der ønsker det, kunne opgradere til fransk A uanset holdstørrelse. (Underviser, UU)

At politikerne ikke bliver ved med at tale det ned og matematik / naturvidenskabelige fag op. Jeg oplever gang på gang, at elever vælger matematik A, fordi det åbner alle døre... men fransk "Hvad

skal vi bruge det til? Jeg skal ikke læse fransk eller undervise i fransk." Derudover indgår faget i gymnasiet ofte kun med andre sprog, hvilket gør at flere fravælger det, da meget få unge i dag ser en pointe i at kunne flere sprog end engelsk. (...)." (Underviser, UU)

Begge citater adresserer nødvendigheden af politisk fokus på sprogfagernes situation. Det sidste citat indeholder desuden to temaer, der rækker ind i spørgsmålet om motivation, som vi vil komme ind på nedenfor: den manglende synliggørelse af franskfagets anvendelsesdimension samt det øgede kvalifikationsspænd mellem engelsk og de andre fremmedsprog.

Besvarelserne viser, at for mange respondenter arbejder den aktuelle organisering af fremmedsprogene i folkeskolen imod fransk, ligesom gymnasiereformerne fra 2005 og frem efter manges opfattelse har svækket grundlaget for ikke bare fransk men 2. fremmedsprog i det hele taget.

Der er også en udbredt holdning til, at det kræver politisk indgriben at ændre disse forhold.

Der bliver nødt til at blive gjort noget fra politisk side hvis faget skal styrkes. samtidig har der været en vis skepsis fra fagportalerne, der direkte har udtalt, at de ikke vil poste for mange penge i franske portaler, da der ikke er et stort nok grundlag for dette. Det er jo problematisk i forhold til de undervisningsmaterialer man kan tilgå i eksempelvis tysk og engelsk. (Underviser, GS)

Der ligger en tung dyne henover 2. fremmedsprog, som kom da man fra politisk hold (var det 2005-reformen?) fik gjort alle andre sprog end engelsk sekundære eller måske snarere ligegyldige i den almindelige danskers bevidsthed. Hertil vil det være en kæmpe gevinst hvis faget samtidig opprioriteres i folkeskolen. I mit gymnasies nærområde går det desværre

den modsatte vej, hvor skoler helt stopper med at udbyde fransk. (Underviser, UU) Fra politisk hold skal det være en prioritet, at 2. fremmedsprog er vigtige og relevante. Dette skal ikke blot siges, men udmøntes i konkrete forandringer i elevernes muligheder for at vælge og dyrke 2. fremmedsprog på alle niveauer i uddannelsessystemet. (Underviser, UU)

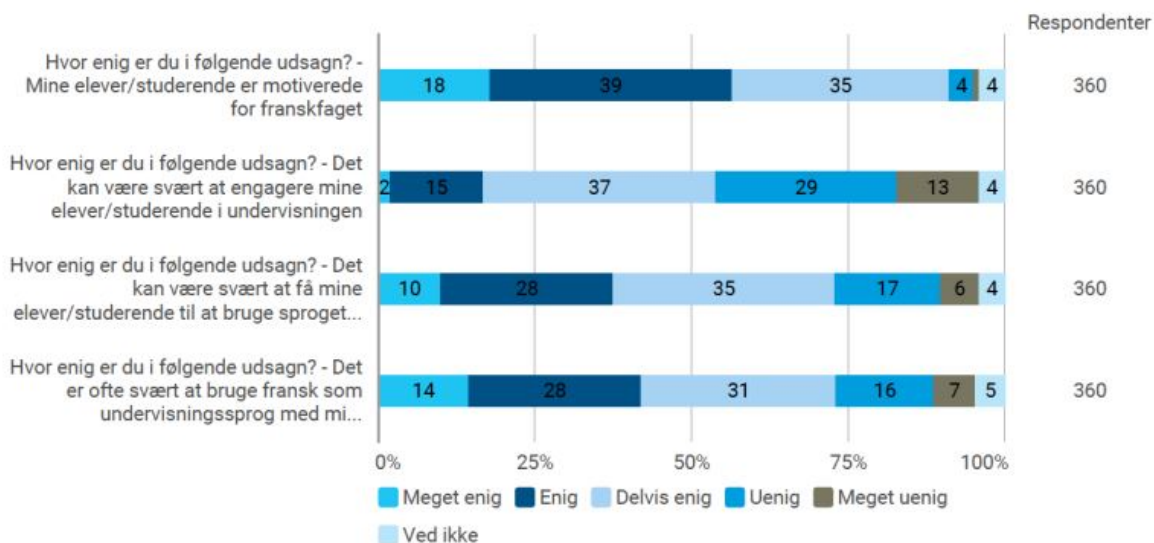
Fransk og andre fremmedsprog skal styrkes og prioriteres fra politisk hold: - 3 års undervisning i 2. fremmedsprog skal være obligatorisk på STX - eller 3 års undervisning i 2. fremmedsprog skal give bonus i forhold til karaktergennemsnit. - 2. fremmedsprog være adgangsgivende til videre uddannelser. (Underviser, UU)

Der skal benhård politisk styring til, som i første omgang kan skabe ydre motivation blandt eleverne/de studerende. Det skal være muligt at oprette selv meget små franskhold på ungdomsuddannelserne. (Underviser, UU)

4.3.2. Elevernes motivation fra underviserens perspektiv

Undersøgelserdesignet har begrænset svarene på elevs og studerendes motivation til undervisernes perspektiv, og det er naturligvis oplagt efterfølgende at uddybe dette med interviews og en udforskning af elevernes perspektiv.

Blandt underviserne er samlet set 57% ”meget enige” eller ”enige” i, at deres elever/studerende er motiverede for franskfaget:

Tabel 12. Motivation og undervisningssprog. Samlet respondentgruppe.

Nogle fremhæver forholdet mellem motivation og det forhold, at faget er et aktivt tilvalg:

Jeg underviser i fransk på Ungdomsskolen 3 lektioner om ugen som valgfag. Eleverne har selv valgt faget og er motiverede (Underviser, GS)

Jeg har undervist fransk som obligatorisk fag og nu som valgfag. Jeg kan mærke en tydelig forskel, da mine elever har valgt fransk til og dermed er de ofte motiverede. Men de er også teenagere... så jeg har bestemt oplevet dem også når motivationen daler. (Underviser, GS)

En del respondenter tegner et billede af, at motivationen daler igennem skoletiden.

Der er stor forskel på motivationen i forhold til alderstrin. I udskolingen falder motivationen for mange og det er også her det bliver gradvist sværere at få dem til at bruge sproget. Det

kræver en stor indsats at holde en kommunikativ undervisning i gang. (Underviser, GS)

Det er vanskeligt at besvare spørgsmålene, for elevgruppen er ikke homogen: jeg underviser i fransk begyndersprog i 1g, 2g og 3g. Motivationen er størst blandt 1g'erne, mens nogle af 3g'erne er mindre motiverede. (Underviser, UU)

Nogle forbinder den dalende motivation med stigende sværhedsgrad:

Når jeg får 5. klasses hold oplever jeg en meget stor motivation hos eleverne. Når tingene bliver lidt mere komplicerede i 6-7 klasse oplever jeg at nogle falder fra. (Underviser, GS)

Når sværhedsgraden stiger i grundskolen – og ifølge flere af de frie kommentarer ganske stejlt – skyldes det, at prøveformerne stiller høje krav, hvad der nævnes som en potentielt demotiverende faktor:

Niveauet for afsluttende prøver i fransk i grundskole er urimelig højt. (Underviser, GS)

Mine elever er topengagerede i begyndelsen af deres franskforløb. Dette ændrer sig i takt med at kravene helt u hensigtsmæssigt stiger i løbet af 8. klasse. Jeg har aldrig mødt en elev, der ønsker at komme til mundtlig prøve i fransk. Aldrig nogensinde. (Underviser, GS)

Fælles mål rammer helt ved siden af i forhold til elevernes formåen. De kan ikke nå det, ministeriet

ønsker, og eleverne ender med at gå fra begejstring til kedsomhed i forhold til/frygt for faget. det er ganske enkelt for svært at nå i mål. (...).
(Underviser, GS)

4.3.3. Anvendelse af sproget og engelsk som målestok

Mange respondenter peger på, at det franske sprog er for fjernt fra elevernes hverdag, og at det ville være mere motiverende for dem at se og høre sproget blive brugt til noget i deres hverdag:

Det ville også gøre noget for elevernes motivation i det lange perspektiv, hvis fransk var mere levende og nærværende i deres hverdag, så det ikke ligger som noget svært og distanceret. På den måde ville det også føles mere trygt at vælge faget i 5. klasse og mere naturligt, hvis man allerede der havde mødt det på forskellige måder i medier/hverdagen. (Underviser, GS)

Da de ikke møder sproget udover undervisningen, oplever de det som meget svært. (Underviser, GS)

Generelt er det vigtigt at der er tilgængeligt materiale, som musik, film og aktuelle nyheder og lignende på fransk, om Frankrig, som kan interessere unge, så sproget dermed gøres mere levende og nærværende for eleverne (...). Det mangler i deres hverdag, i modsætning til engelsk (som jeg også underviser i). Der skal arbejdes på at fransk bliver en større del af elevernes daglige 'rum' særligt på lydsiden. Herunder mere om fransk ungdomskultur, som giver mulighed for

identifikation. (Underviser, GS)

Også på ungdomsuddannelserne oplever underviserne, at den manglende synlighed af fransk i hverdagen kan modarbejde motivationen:

Mine elever er generelt meget motiverede for undervisningen og har en (relativ) stor appetit på at lære sproget og kulturen bedre at kende. Det kan dog være en udfordring at det franske sprog er så sjældent en gæst i medier og dagligdag i Danmark (Underviser, UU)

Både grundskole- og gymnasielærere deler en oplevelse af, at eleverne bruger engelsk som deres fremmedsproglige målestok og opfatter det som det eneste sprog, de reelt får brug for fremover, hvad enten det gælder uddannelse, job, eller fritid. Der er også en formodning om, at det har negativ effekt på motivationen:

Jeg tror problemet ligger i, at de har to andre sprog - dansk som er deres modersmål, og engelsk som de er rigtig gode til, og derfor sammenligner de, og bliver meget frustrerede over, at de ikke kan formulere sig frit på fransk. Så vil de hellere helt lade være. Progressionen er for langsom, og derfor mister de motivationen. (Underviser, GS)

Det er i det hele taget blevet meget vanskeligt at motivere eleverne i 2. fremmedsprog. De har lært engelsk som deres '2. modersmål' og tror, at de kan lære de andre sprog på samme måde. Det kræver hårdt arbejde at lære et romansk sprog, og de orker ikke at skulle arbejde så meget for at lære et sprog. (Underviser, UU)

Generelt kan mange gymnasieelever ikke se formålet med 2.fr.sprog - det er IKKE

adgangsgivende nogen steder, som fx. matematik er det. De kan ikke se, hvorfor de skulle vælge det på fx a-niveau, "alle taler jo engelsk". (...)
(Underviser, UU)

Der formuleres en lang række forskellige forslag til løsninger på disse problemer, først og fremmest fysisk mobilitet i form af studierejser og udvekslingsophold men også virtuel mobilitet, samarbejdsklasser i fransktalende lande og øget brug af sociale medier, som gør det muligt at møde "autentisk fransk" hjemmefra, nævnes her.

Respondenterne formulerede også opfordringer til, at andre fremmedsprog end engelsk skal indgå som meriteringsfaktor ved optagelse eller studier på en videregående uddannelse:

Der skal stilles krav om alsidige sprogkundskaber ved indgangen til langt flere uni-studier.
(Underviser, UU)

Det skal være et optagelseskrav på de videregående uddannelser, at man kan begå sig på andre sprog end blot engelsk. Især på uddannelser, som er internationalt orienterede.
(Underviser, UU)

Det skal i langt højere grad italesættes, at sproglige kompetencer er vigtige, og videregående uddannelser kan også i højere grad stille krav om sprog på højt niveau (A-niveau). (Underviser, UU)

4.3.4. Fransk som undervisningsprog

Det er en vigtig motivationsfaktor for eleverne at kunne bruge sproget til noget. Derfor stillede undersøgelsen spørgsmål til undervisernes erfaringer med fransk som undervisningsprog.

Det træder frem (cf. Tabel 12 ovenfor), at det af mange undervisere opleves som vanskeligt at få eleverne til at bruge fransk i undervisningssituationen, bl.a. fordi der er store forskelle på elevernes kompetencer.

Jeg bliver lynhurtigt stoppet i at tale fransk af de demotiverede elever. Det bliver for svært og komplekst for dem. Men jeg prøver på bedste vis.
(Underviser, GS)

Jeg oplever en meget stor forskel på niveau i gymnasiet. Det er tydeligt, at det er afgørende for fransk som fortsættersprog, at de har haft god undervisning i folkeskolen. (Underviser, UU)

Blandt underviserne på ungdomsuddannelsen forklares de indbyrdes forskelle mellem eleverne ikke kun med det forhold, at eleverne starter på gymnasiet med meget forskellige forudsætninger men også med, at der i nogle tilfælde foregår samlæsning mellem fransk på valghold og fransk som studieretningsfag. Det stiller store krav til underviseren at få eleverne til at føle sig trygge ved hinanden og turde lave fejl, men særligt stiller det store krav til underviseren om at differentiere undervisningen:

Eleverne er SÅ bange for at lave fejl og at blive bedømt derefter, så de ikke vover at kaste sig ud i at anvende sproget aktivt. (...) (Underviser, UU)

I gymnasiet er mange af eleverne på et niveau, der reelt tillader dem at bede om en cola på en restaurant i slutningen af 3.g. Mens andre er nærmest flydende skriftligt og ret stærke mundtligt. Differentieringen er nok det største problem. (Underviser, UU)

Nogle af mine franskelever synes også, at fransk er svært, og den store spredning på et 1.g fransk fortsætterhold er en udfordring. Når man skal tale, skal der konstant stilladseres, og sekvenserne skal ikke være for lange, for så går de i stå/bliver usikre. Det nemmeste i verden er at undervise i grammatik og lave nogle øvelser - men at få det ind i deres sprog er det svære. (...). (Underviser, UU)

Der er hos underviserne generelt stor bevidsthed om nødvendigheden af at differentiere, og selv om nogle undervisere fremhæver, at de er heldige at have "små hold" eller en "fornuftig holdstørrelse", er der flere, der nævner, at rammerne om undervisningen gør det krævende at planlægge en undervisning, hvor alle kan komme til orde:

(...) faget er nu valgfag efter gymnasireformen, og eleverne, som har meget forskellige niveauer kommer fra flere forskellige klasser (op til 5) undervises på meget store hold (32 - 35). Det kræver meget forberedelse (fx af differentierede opgaver og arbejdsformer), meget stram styring af undervisningen af undervisere som har for mange opgaver i forvejen. (Underviser, UU)

Også på de videregående uddannelser er der forskellige opfattelser af de studerendes lyst og motivation til at bruge fransk i undervisningen. Det kan være forbundet med nervøsitet at tale fransk også på dette niveau:

Nogle studerende er meget motiverede, mens andre ikke er. Nogle er glade for at tale og øve det franske, mens andre ikke tør. Enkelte kurser på universitet undervises ikke på fransk, også eksamen er på dansk, og det giver derfor ikke mening at undervise i fransk i disse - desværre. Det burde man også genoverveje, da de sproglige kompetencer er noget af det de studerende

kæmper allermost med og, tror jeg, kan skabe en identitetsfølelse på et sprogstudium. (Underviser, VU)

4.4. Den fælles europæiske referenceramme for sprog, CEFR

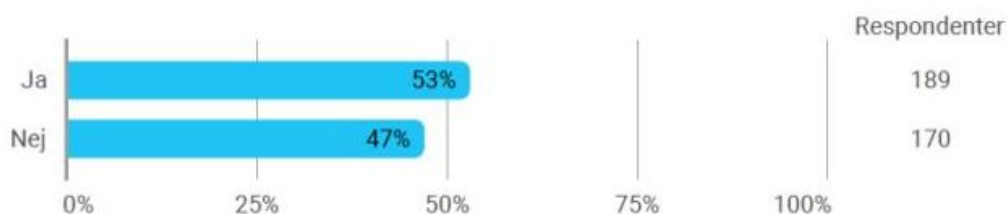
Den fælles europæiske referenceramme for sprog (CEFR) anvendes i dag på ministerielt niveau i det danske uddannelsessystem. Rammen sigter mod et fælles sprog for beskrivelse af elevernes færdighedsniveau.

Ifølge BUVMs beskrivelse i *Fransk. Faghæfte 2019*¹⁰ er såvel læseplanen som vejledningen inspireret af CEFR. Det fremgår af hæftet, at referencerammen ikke er bindende, men at franskfaget orienterer sig mod, ”at elever efter 9. klasse har et fagligt niveau, der svarer til CEFR’s niveau A2” (s. 48).

Også ministeriets vejledninger til læreplanerne for fransk på STX fra 2019 henviser eksplicit til referencerammen i afsnittet om fagets identitet og formål. Her fastsættes målet til niveau A2 for fransk som begyndersprog A, niveau B1 for fransk som fortsættersprog B og niveau B2 for fortsættersprog A. Det fremgår af ministeriets 10vurdering af fagniveauer, at målene gælder den dygtige elev¹¹.

Referencerammen anvendes således i opstilling af mål for undervisningen og vurdering af fagniveauer.

Blandt undersøgelsens respondenter svarede 47%, at de ikke kender til rammen.

Tabel 13. Kender du til den europæiske referenceramme for sprog (CEFR)?

Blandt de undervisere, der kender til rammen, angiver 40% af dem, at de er ”meget enige” eller ”enige” i, at de ved, hvilket niveau, deres elever/studerendes niveau ligger på.

10. <https://emu.dk/sites/default/files/2019-08/GSK-Fagh%C3%A6fte-Fransk.pdf>

11. <https://ufm.dk/uddannelse/anerkendelse-og-dokumentation/findvurderinger/eksamenshaandbogen/regler-og-raad/fagniveauer>

Andelen, der erklærer sig ”meget enig” eller ”enig” i, at de bruger referencerammen som udgangspunkt for tilrettelæggelsen af deres undervisning er på 11%, mens 64% erklærer sig enten meget ”uenig”/ ”meget uenig” eller svarer ”ved ikke”.

At have kendskab til rammen er således ikke ensbetydende med, at den anvendes aktivt af underviserne i planlægning af undervisningen.

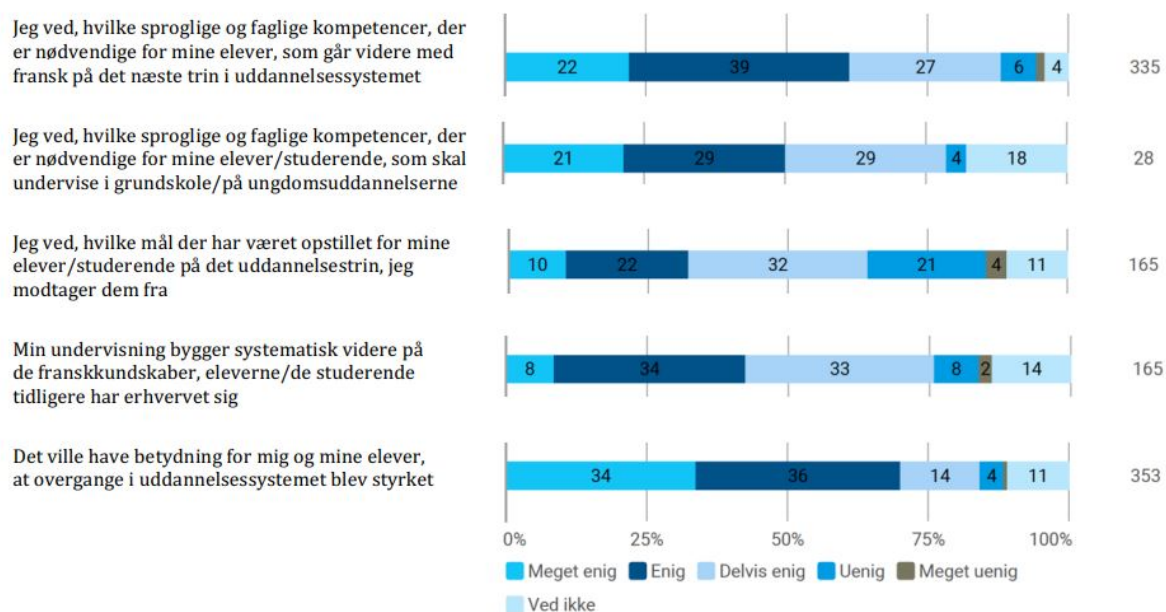
Besvarelserne tyder heller ikke på, at den i større omfang bruges til at tale med eleverne om deres sproglige progression, da 63% af de undervisere, der kendte til rammen, erklærede sig enten ”uenig”, ”meget uenig” eller svarede ”ved ikke” til spørgsmålet om, hvorvidt deres elever og studerende kendte til referencerammen.

På det danske marked for undervisningsmateriale til franskfaget er der heller ikke på nuværende tidspunkt praksis for at angive lærebøgernes niveau med reference til CEFR, som det stadig oftere er tilfældet i fx den fransksprogede verden, hvor stort set alle nyere lærebogssystemer angiver, hvilket niveau materialet anbefales anvendt til.

4. 5. Brobygning i franskfaget i uddannelsessystemet

Den nationale strategi for fremmedsprog lægger som nævnt indledningsvis vægt på at målrette overgangene i systemet. I undersøgelsen er der derfor spurgt til 11undervisernes viden om overgange i uddannelsessystemet¹².

12. Antallet af respondenter varierer, fordi ikke alle spørgsmål blev stillet til alle undervisere.

Tabel 14.

Det ses i tabellen, at 61% af respondenterne erklærer sig ”meget enige” eller ”enige” i, at de ved, hvilke sproglige og faglige kompetencer, der er nødvendige for deres elever på næste trin i uddannelsessystemet. Færre erklærer sig enige i, at de ved, hvilke mål, der har været opstillet for deres elever/studerende på de foregående niveauer.

Nogle respondenter giver udtryk for, at de har gode og givtige erfaringer med brobygning mellem grundskoler og ungdomsuddannelser, eller at de er i gang med at udvikle sådanne aktiviteter:

Overgange eller brobygning er altid godt. Vi har nogle gange haft gymnasieelever på besøg, som har undervist mine elever og fortalt om fransk på deres gym. Vi skulle også have været ude på et gym, men der var for mange om budet.
(Underviser, GS)

Jeg synes generelt, at vi har nogle rigtig gode overgange. Men ift. at gøre vores kommende elever opmærksom på 2. fremmedsprog og vores vægtning af det på mit gymnasium, er vi i gang

med at lave en sprogdag, der er en pendant til en naturvidenskabsdag, som allerede findes. Det regner vi med vil øge interessen yderligere for bl.a. fransk. (Underviser, UU)

På de gymnasiale uddannelser oplever flere at modtage folkeskoleelever med meget forskellige undervisningsforløb bag sig, hvad der kan gøre det mere udfordrende at planlægge et overgangsforløb, der passer til hele holdet:

Det kan nogle gange føles som om, man starter forfra med sin undervisning, på trods af at eleverne har haft fransk i flere år. Der er meget stor forskel på, hvor meget grammatik, der er blevet gennemgået med eleverne. Jeg har indtryk af, at nogle folkeskoler gør meget ud af grammatik, mens andre stort set ikke berører det. Det gør det vanskeligt at fortsætte arbejdet fra folkeskolen. (Underviser, UU)

Ved flere lejligheder udtrykkes ønske om brobygning mellem det gymnasiale niveau og universiteterne:

Tænk at kunne få ”rigtige videregående studerende” på besøg, hvor de kunne fortælle om deres erfaringer, og hvorfor de valgte fransk og hvor vigtigt det var for dem. Det ville være mere troværdigt. (Underviser, UU)

Unge franskstuderende kunne med fordel komme ud på skolerne og lave små forløb om/med fransk, som også ville være med til at levendegøre faget og bringe det tættere på eleverne. (Underviser, UU)

En stor andel af respondenter erklærer sig ”enige” eller ”meget enige” i, at det ville have betydning for dem og deres elever/studerende, at overgangene i uddannelsessystemet blev styrket.

Omvendt gør en underviser fra grundskolen opmærksom på, at det langt fra er alle elever, der skal videre i gymnasiet, og at det derfor er vigtigere at tage udgangspunkt i noget her og nu end at orientere sig mod et mål, som kun få har brug for at kunne ramme.

På samme måde gør undervisere fra ungdomsuddannelserne opmærksom på, at de gymnasiale uddannelser ikke kun skal bygge bro til de videregående uddannelser men også til andre sammenhænge, hvor sproget kan bruges:

Det er et fåtal af mine elever, der fortsætter med fransk på universitetet. Derfor mener jeg ikke, at det er af stor vigtighed at styrke overgangen mellem STX og universitetet. (Underviser, UU)

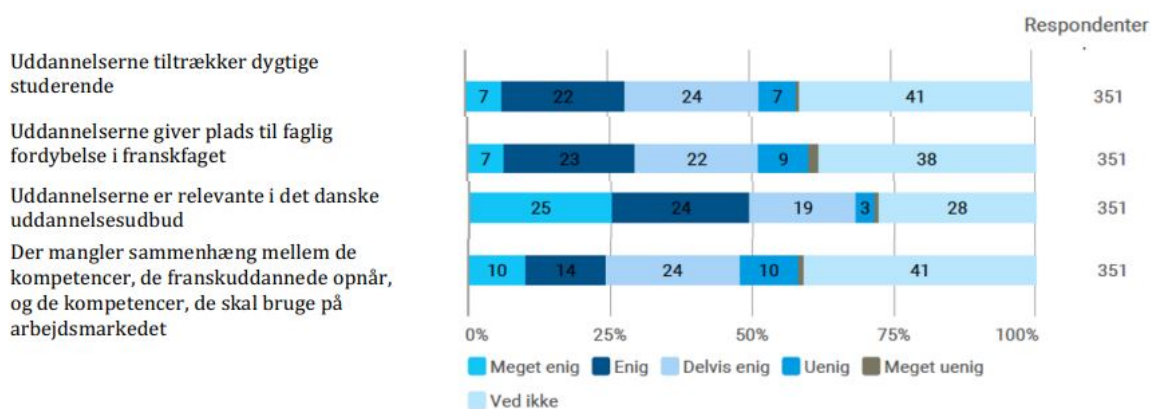
Jeg opfatter det heller ikke, som at jeg forbereder mine elever på at læse fransk på uni eller seminaret, snarere at de skal kunne bruge sproget i mange sammenhænge efterfølgende. Det ville være mere givtigt, at der i ungdomsuddannelserne var mere fokus på, hvad fransk også kan bruges til efterfølgende. Hvordan har folk, der ikke har læst sproget, alligevel haft god brug af det at kunne fransk. (Underviser, UU)

4.6. Om franskuddannelserne

Den sidste sektion af spørgeskemaet ligger i forlængelse af strategiens målsætning 2 om at sproguddannelserne på såvel universiteter som professionshøjskoler skal være ”fagligt stærke og relevante uddannelser, der tiltrækker og fastholder de dygtigste studerende” (Regeringen, 2017, s. 4). Vi har derfor forsøgt at danne os et billede af, hvordan respondenterne ser på disse uddannelser, som de fleste af dem selv har gennemført.

Under en tredjedel af respondenterne er ”meget enige” (7%) eller ”enige” (22%) i, at uddannelserne tiltrækker dygtige studerende, mens næsten halvdelen er enten uenige (7%) eller svarer ”ved ikke” (41%).

Man finder næsten samme svarfordeling, når det handler om at vurdere, om uddannelserne giver plads til faglig fordybelse.

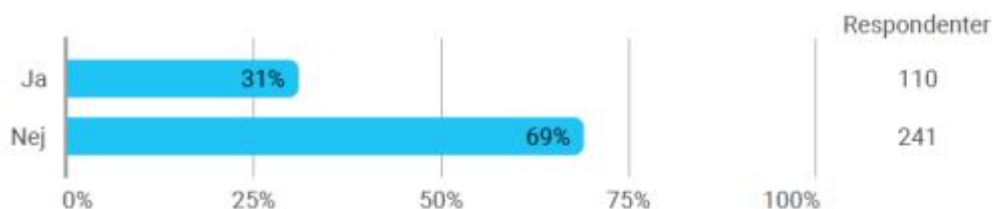
Tabel 15. Om franskuddannelserne.

Begrebet ”relevans” kan have mange betydninger i uddannelsespolitisk sammenhæng, men hensigten med spørgsmålet om franskuddannelsernes relevans i det danske uddannelsesudbud var primært at se, om fagets udøvere gav udtryk for en holdning til, at sprog- og kulturuddannelserne giver en faglighed, som andre uddannelser ikke på samme måde kan levere.

Næsten halvdelen af respondenterne var ”meget enige” (25%) eller ”enige” (24%), mens en anden halvdel svarede enten ved ikke (28%) eller erklærede sig mere eller mindre uenig (22%).

Relevans kan også som i det følgende spørgsmål betyde relevans for arbejdsmarkedet. Til dette spørgsmål har en stor procentdel ikke nogen mening om, hvorvidt ”der mangler sammenhæng mellem de kompetencer, de franskstuderende opnår, og de kompetencer, de skal bruge på arbejdsmarkedet”. Lige knapt en fjerdedel er enige i udsagnet, mens 11% er uenige eller meget uenige.

Afslutningsvis spurgte vi, om respondenterne havde idéer til, hvad der kunne gøre franskuddannelserne til mere eftertragtede uddannelser, der tiltrækker dygtige studerende. Her svarede 31% af den samlede respondentgruppe bekræftende:

Tabel 16. Har du idéer til, hvad der kan gøres for at franskuddannelserne bliver mere eftertragtede uddannelser, der tiltrækker dygtige studerende?

Svarfordelingen afspejler tendensen hos underviserne i grundskolen (28% ”ja” og 72% ”nej”) og på ungdomsuddannelserne (32% ”ja” og 68% ”nej”), som er numerisk i overtal i undersøgelsen, hvorimod underviserne på de videregående uddannelser her erklærede sig mere idérige (57% ”ja” og 43% ”nej”).

Den tilsyneladende mangel på idéer fra undervisere med praksiserfaring i grundskolerne og på de gymnasiale uddannelser modsiges dog af de frie kommentarer, der rummer et væld af synspunkter. Mange af dem overlapper med tidligere nævnte temaer som fx øget fokus på fagets anvendelsesdimension uden for den traditionelle beskæftigelse som gymnasielærer men også bedre mulighed for fordybelse på uddannelserne nævnes.

Uddannelsernes indhold kommenteres flittigt dog uden en tydelig overordnet tendens: nogle mener, at der skal mere sprogfærdighedstræning ind på læreruddannelserne, der ikke udelukkende skal handle om didaktik; andre mener, at sproget fylder for meget på universiteterne, og at indholdsdimensionen skal fremhæves og udbygges, mens andre igen opfordrer til at fokusere mere på det interkulturelle.

Hvordan indholdsdimensionen skal udbygges, er der delte meninger om. Nogle fremhæver den frankofone verden som et område, der bør integreres mere; andre mener, at anvendelsesdimensionen skal styrkes, mens andre igen mener, at de studerendes særinteresser skal tilgodeses.

4.7. Yderligere kommentarer

Afslutningsvis blev der åbnet for yderligere kommentarer. En del af dem udtrykte en vis træthed over en situation, der er blevet analyseret og diskuteret i en årrække:

Jeg er ved at være lidt træt af de evindelige
foranstaltninger for at afhjælpe sprogfagenes
begrædelige tilstand, og lige så træt af de
tilsvarende initiativer for at støtte naturfagene.
(Underviser, UU)

Genkommende temaer i de afsluttende kommentarer er også her de reformer, der vurderes at have svækket franskfagets situation både i folkeskolen, på det gymnasiale niveau og på de videregående uddannelser:

Det kan være svært at finde optimismen, hvad disse spørgsmål angår, når man ser på tendensen [...] Den fordybelse, tålmodighed og omhu, der kræves for at udvikle (humanistisksproglige) indsigter er på alle måder presset og kan kun delvist instrumentaliseres. Dette kræver helt andre ressourcer, dvs. strukturelle rammer og økonomi for sprogfagene, der næppe kan findes politisk vilje til at arbejde for, trods vores lange og relativt stolte dansk tradition, hvad Fransk og Romanistik angår. (Underviser, VU)

Også det, der ofte benævnes den samfundsmæssige ”diskurs” eller ”italesættelse” af fremmedsprogenes relevans og anvendelighed kommenteres af mange.

Udfordringen er, at få [eleverne] til at se, at det kan give mening at kunne sprog, således de overhovedet vælger fransk/flere sprog. Og der bliver diskursen i samfundet nødt til at ændre sig. Mere fokus på fordelene ved sprogkompetencer i det samfund, som de unge skal være en del af. Flere gode historier og men også historier, hvor manglende sprogkompetencer har været en hæmsko. (Underviser, UU)

Erhvervslivet og politikere ses som relevante partnere i en sådan ændring af diskursen. En respondent mener, at der er brug for ”(e)rhvervslivets italesættelse af behov for at kunne et fremmedsprog udover engelsk” (Underviser, GS), og en anden, at ”(d)et er oplagt at inddrage Dansk Industri og sammen gøre opmærksom på, hvor stort et behov der er for franskkundskaber”. (Underviser, GS). Andre udtrykker samme holdning:

Jeg tror, at det vil styrke faget, hvis det i højere grad blev italesat positivt fra politisk og erhvervsmæssigt hold. (Underviser, UU)

Politisk diskurs om sprogfag skal ændres, jobmuligheder skal synliggøres, der skal gives bedre muligheder for at vælge fransk i grundskolen. (Underviser, UU)

Underviserne peger her på vigtigheden af et helhedssyn på sprogfagenes situation generelt.

Sammenfatning

Denne rapport har behandlet svarene på spørgeskemaundersøgelsen vedrørende *Kvalitetsudvikling og efteruddannelse i et brobygningsperspektiv. En behovsanalyse i faget fransk* på baggrund af svar fra franskundervisere på alle niveauer af det danske uddannelsessystem.

Svarene har vist, at ikke alle undervisere har en formaliseret faglig og pædagogisk uddannelse inden for faget, og at der på tværs af uddannelsesniveauer udtrykkes stort behov og/eller interesse for opkvalificering inden for først og fremmest fagdidaktiske kompetencer. På grundskoleniveau er det primært digitale værktøjer og sproglige kompetencer, der efterspørges, mens det fra gymnasieundervisernes side gælder interkulturelle kompetencer og digitale værktøjer.

Mange undervisere giver udtryk for, at der mangler tid og ressourcer til opkvalificering, ligesom det ikke altid er muligt at finde relevante kurser.

De fleste undervisere formoder, at elevernes valg af fransk er bestemt af deres eller deres forældres syn på fransk som et smukt sprog. Samtidig giver underviserne udtryk for, at eleverne har vanskeligt ved at se, hvad fransk kan anvendes til uden for uddannelsessystemet. Det er i den forbindelse en hyppigt tilbagevendende observation, at andre fremmedsprog end engelsk er fraværende i elevers og studerendes hverdag. Dette vurderes af underviserne til at have negativ indflydelse på motivationen og at afholde nogle fra at vælge eller fortsætte med fransk.

Mange undervisere ser gerne overgangene i uddannelsessystemet styrket. Der rapporteres om forskellige tiltag til brobygning, men der er også mange undervisere på det gymnasiale niveau, der oplever, at elevernes forskellige erfaringer fra folkeskolen stiller høje krav til differentiering.

Den fælles europæiske referenceramme er ikke et udbredt værktøj til sproglig evaluering eller undervisningsplanlægning blandt underviserne.

Underviserne mener ikke, at interessen for fransk kan styrkes alene gennem tiltag i uddannelsessystemet, da også erhvervslivets håndtering af fremmedsprog, den samfundsmæssige diskurs og politiske prioriteringer efter deres opfattelse er med til at påvirke interessen for sprog.

